

National Library
of Sweden

Organisation	Kungliga biblioteket
Handläggare	Marika Johansson
Datum	2020-03-09
Dnr.	KB 2020-302

Remissvar SOU 2019:18 För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering

Diarienummer: U2019/01794/S

Kungliga biblioteket, KB, vill lämna synpunkter på SOU 2019:18 eftersom det rör viktiga delar i vårt samordningsuppdrag både inom minoritetsspråken och offentliga bibliotek.

Utredarna skriver: ”*språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade*”. I detta instämmer KB, och vill uppmärksamma regeringen och utbildningsdepartementet på de senaste årens forskning om skolbibliotekets betydelse i elevernas måluppfyllnad, allmänt sett och i förhållande till annat modersmål än svenska och nationella minoritetsspråk¹.

I de dialoger KB har genomfört med företrädare för nationella minoriteter, i synnerhet romer och samer, framträder tillgången till litteratur och läsning som ett stort hinder. Modersmållärare berättar om stora svårigheter att få fram skönlitteratur och faktatexter på det språk de undervisar modersmålelever i. Modersmållärarna berättar också att de ofta framställer egna läromedel, köper böcker på resor och ställer till elevernas förfogande.

I samtalen med minoritetsrepresentanterna framhålls kopplingen språk, läsning och tillgång till litteratur gång på gång. Ett vidgat textbegrepp med fokus på berättandet skapar en samhörighet med minoritetsbakgrunden; kulturell igenkänning och den egna berättartraditionen. Då krävs tillgång till ett varierat utbud av berättelser, texter, och kunniga förmedlare och läsfrämjare.

Satsningar på mångspråk i skolbibliotek har visat goda resultat, bland annat en satsning i Stockholm 2013-2014: ”*Syftet var att öka antalet boktitlar och att främja läsning på många modersmål. Målen handlade såväl om att öka skolbibliotekets utlån av böcker på andra modersmål än svenska som om icke mätbara mål om att förmedla glädje med läsning på flera språk, visa modersmåleleverna en bredd av litteratur samt att främja samarbete mellan skolbibliotek och modersmållärare. Ett strategiskt mål handlade också om att lyfta fram skolbibliotekets relevans och att undersöka metoder för att arbeta med*

¹ [Värdet av skolbibliotek. En verksamhet för hållbar bildning och utbildning.](#)

böcker på många modersmål. När satsningen avslutades hade 578 böcker på sexton olika språk skickats ut till skolbiblioteken. Resultaten av satsningen visade att utlåningen ökade och att många elever uppmärksammade de nya böckerna och därmed diskuterade språk med varandra. Satsningen ledde också till att elever som inte tidigare upptäckt skolbiblioteket började använda det. Skolbiblioteken knöt också närmare kontakter med modersmållärarna. Rapportförfattarna menar att medvetenheten om vikten av mångspråksböcker på skolbiblioteket ökade bland skolläringar, pedagoger och elever.”²

SOU 2019:18 beskriver strukturella faktorer som möjliggör eller hindrar elevernas modersmålsundervisning. Att elever och modersmållärare har tillgång till ett fullgott skolbibliotek som kan erbjuda medier på språket i fråga bör ses som just en strukturell faktor. Genom ett strategiskt arbete med att inkludera skolbiblioteket i undervisningen kan eleverna erbjudas ytterligare en pedagogisk verksamhet med läs- och språkstödande funktion.

När eleverna har en bas och den språkliga utvecklingen i huvudsak inriktas på utbyggnaden är tillgång till både faktaböcker och skönlitteratur nödvändigt för att höja språkbärandens användning av språket. Om språkbäranden inte förmår att formulera problemställningar, genomföra litteratursökning, källkritisk analys av insamlat material och presentera ett resultat på modersmålet kommer hen inte heller att som vuxen ha nödvändiga språkliga redskap för att på sitt modersmål kunna möta ett allt mer analytiskt och textbaserat samhälle.

10.1.2 Huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål ska inte vara begränsad till sju läsår

KB anser att det bör göras ett tillägg till förslaget på skrivningen:

”Genom förslaget blir huvudmannen skyldig att, om övriga förutsättningar är uppfyllda, erbjuda undervisningen i ämnet modersmål under hela elevens skoltid”.

Till skrivningen bör tillfogas att huvudmannen har en skyldighet att genom ett skolbibliotek tillgodose behovet av både skön- och facklitteratur på nationella minoritetsspråk och annat modersmål än svenska som skolan anordnar undervisning i.

² [Skolbibliotekets roll för elevers lärande](#), s.74

Naturligt inslag i skoldagen

Utredaren skriver:

”Utredningens bedömning är att om undervisningen i ämnet modersmål ska ges de bästa förutsättningarna behöver ämnet ingå som ett naturligt inslag i skoldagen.” (s. 307)

Genom att förstärka skolbibliotekens medieutbud, läsfrämjande och litteraturförmedling kan även biblioteket, dess verksamhet och utbud bli ett naturligt inslag i skoldagen. När biblioteksmedier görs synliga i ett skolbibliotek får också språken en rumslig gestaltning. Språken blir påtagliga och synliga, det blir enkelt och naturligt för eleverna att varva läsning på svenska och modersmålet.

Beslut i detta ärende har fattats av biträdande riksbibliotekarie Lars Ilshammar efter föredragning av handläggare Elisabet Rundqvist. I ärendets slutliga handläggning har även Anna Lundén, enhetschef, deltagit.

Karin Grönvall
Riksbibliotekarie

Elisabet Rundqvist
Handläggare